

Múzejné noviny

VYCHÁDZAJÚ PRI PRÍLEŽITOSTI MEDZINÁRODNÉHO DŇA MÚZEÍ

HUMENNÉ, MÁJ 2015

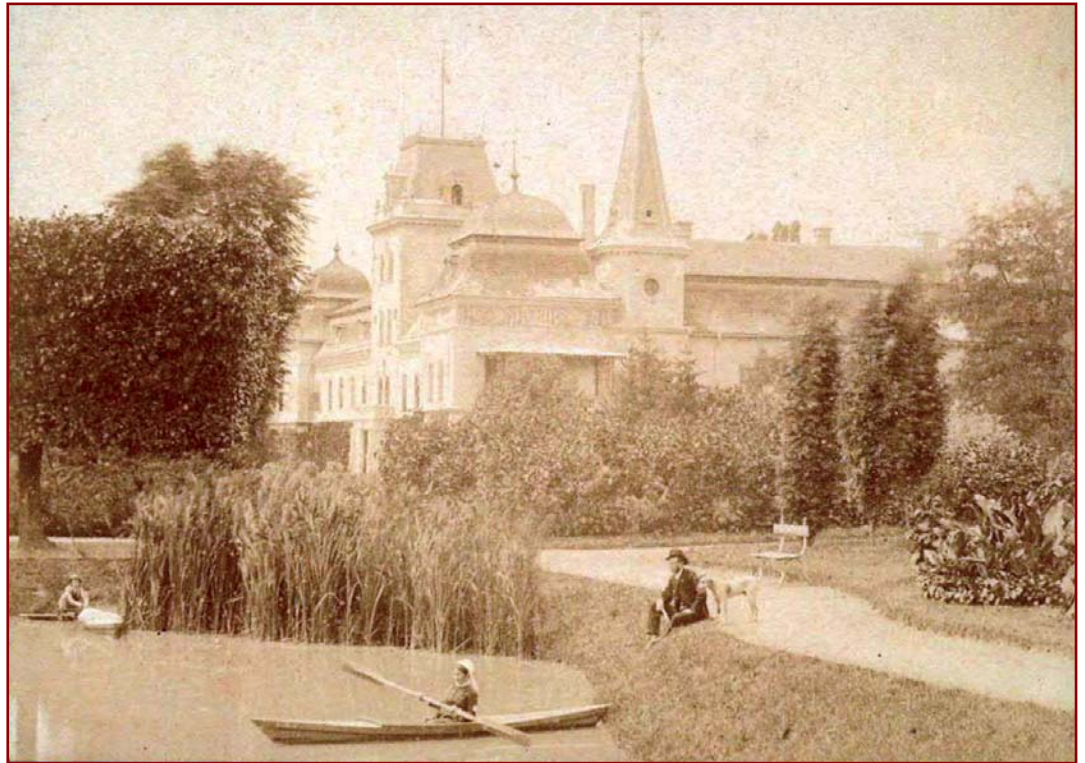
Podľa Medzinárodnej charty o zachovaní a reštaurovaní pamiatok a sídel sú pamiatky nositeľmi duchovného odkazu minulosti. V prítomnom živote súčasníkov predstavujú živé svedectvo ich zanikajúcich alebo stratených tradícií. Spoločnosť, ktorá si uvedomuje jednotu ľudských hodnôt, považuje pamiatky za spoločné dedičstvo a prehlasuje sa voči budúcim generáciám za solidárne zodpovednú pri ich zachovaní. Za svoju povinnosť považuje takáto spoločnosť odovzdať budúcim generáciám zdedené pamiatky v plnej bohatosti ich pôvodnosti.

Pre aktívne využívanie mnohých kultúrnych pamiatok bola však v minulosti ideológia a politika obmedzením a brzdiacou silou. Často dochádzalo k prekrúcaniu, či zamlčovaniu časti dejín, akoby ani neboli. Niektoré pamiatky sa tak po rokoch chátrania z našich životov úplne vytratili. Kruto, ale pravdivo povedané – zanikli v neslobode, nekultúrnosti a v ľahostajnosti. Väčšina z nich je však stále súčasťou našich životov. Míňame ich v našej prítomnosti v podobe hradov, kaštieľov, kostolov, pomníkov, cintorínov, umeleckých diel... svedčiacich o historickej pravde. My múzejníci ich nazývame muzeálie – hmotné pamiatky, ktoré pomáhajú pochopiť rozdiel medzi iba zaznamenanými informáciami a muzeáliami, ktoré sú nezastupiteľné ale i nezfaľšovateľné svojím svedectvom.

Význam muzeálie pre vec pravdy spočíva v tom, že ten, kto chce zničiť svojho nepriateľa – siahne a zničí jeho vecnú kultúrnu pravdu. Naopak, ten, kto prevezme svoj diel zodpovednosti za rozvoj ľudskej spoločnosti – kultúrne dedičstvo uchováva.

Ak dnes silnejú požiadavky na zachovanie kultúrnych pamiatok medzinárodného i miestneho významu, ak silnejú tendencie k odkrývaniu bielych miest v histórii spoločností, vítajme tieto aktivity a podporujme ich. Ak máme raz zmúdreť, buďme rozumní už dnes!

Redo
riaditeľ múzea

Úctyhodný svedok histórie

Po takmer siedmich storočiach existencie sídla humenského panstva sa v roku 1964 začala písať novodobá história miestneho kaštieľa. Stalo sa tak dňa 24. apríla 1963. Humenský kaštieľ bol vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku a zapísaný v Ústrednom zozname pamiatkového fondu Slovenskej republiky pod evidenčným číslom 109/1 ako súčasť hmotného kultúrneho dedičstva.

Podľa historických dokladov bol renesančný kaštieľ z obdobia rokov 1619 – 1641, vystavaný Drugetovcami na mieste pôvodného vodného hradu, už na začiatku 18. storočia považovaný za jeden z najhonosnejších kaštieľov v okolí. Aj po nástupe ďalších vlastníkov (rodov Althan, Zichy, Čaky, Vandernath, Andrassy) a ich zásahom do architektúry kaštieľa, objekt si udržoval status prepychového panenského sídla. Podoba kaštieľa po veľkej prestavbe v štýle pseudohistorizmu grófa Alexandra Andrássyho v závere 19. storočia bola v roku 1947 poškodená veľkým požiarom. Následné neodborné zásahy a neadekvátne využívanie objektu uvrhli historickú budovu do dezolátneho stavu.

Prvá veľká rekonštrukcia historickej budovy sa začala v roku 1964 a trvala sedem rokov. V nasledujúcim období, prevažne koncom osemdesiatych a v polovici deväťdesiatych rokov prebiehali v exteriéri a interiéri kaštieľa takmer nepretržite ďalšie úpravy. Doteraz posledná rozsiahla rekonštrukcia kaštieľského komplexu prebiehala v interiéroch ka-

štieľa (takmer štyri a pol tisíc metrov štvorcových zastavanej plochy a 20 tisíc metrov štvorcových stien) v rokoch 2008 – 2009 s dôrazom na technickú infraštruktúru a reinstaláciu umelecko-historickej expozície. Bola to prvá etapa rekonštrukcie národnej kultúrnej pamiatky Prešovského samosprávneho kraja v objeme viac než milión päťdesiat tisíc eur.

Súčasná druhá etapa rekonštrukcie kaštieľa z prostriedkov Prešovského samosprávneho kraja vo výške viac než 2,3 milióna eur sa zameriava na obnovu všetkých vonkajších fasád dvojpodlažného štvorkrídlového kaštieľa. Súčasťou rekonštrukcie bude oprava krovu, zateplenie stropov a výmena medenej strešnej krytiny za hliníkový plech. Komplexná rekonštrukcia obvodových fasád s rozlohou takmer tritisíc metrov štvorcových zahŕňa renováciu všetkých historických architektonických prvkov, obnovu 123 okenných a niekoľkých dverových rámov, stavebné úpravy balkónovej terasy a hlavného vstupného portálu a odstránenie historickej dobe nezodpovedajúcich novotvarov.

Stavebné zásahy na vonkajších fasádach majú v prevažnej miere charakter reštaurátorského režimu. Ich cieľom je uchovať dobový charakter stavby z obdobia poslednej andrássyovskej prestavby a po rokoch prinavrátiť tomuto skvostnému architektonickému dielu historickú pravosť, ktorá kultúrnej pamiatke ako informačnému prameňu prináleží.

Podpora rozvoja kultúrnych hodnôt vo Vihorlatskom múzeu

Digitalizácia múzejných zbierok

V rámci projektu Najvýznamnejšie historické a umelecké pamiatky v zbierkach múzeí Prešovského samosprávneho kraja sa do procesu digitalizácie zapojilo aj Vihorlatské múzeum v Humennom. Z navrhovaných viac ako štyritisíc zbierkových predmetov sa do indikatívneho zoznamu dostalo celkom 2085 kusov múzejných zbierok.

Jednotlivé zbierky boli podľa spôsobu snímania (2D a 3D objekty) a podľa veľkosti rozdelené do niekoľkých kategórií. Medzi najmenšie patrili mince, a to poklad keltsko-dáckych mincí z Ptičia, rímske mince z Kalinova, strieborný poklad z Topole i razby Františka Jozefa I. Priamo v expozíciách múzea boli digitalizované historické portréty, olejomalby, ikony a plastiky z umeleckých zbierok. Do zoznamu digitalizovaných múzejných pred-

metov boli zaradené aj vysoko hodnotné umelecko-remeselné predmety (baldachýnová po-

stel', kovový trezor, vývesné štíty), archeologické artefakty, historické zbrane, diela národné-

ho umelca Oresta Dubaya a predmety zastupujúce tvorbu róm-ských umelcov. Najnáročnejšou bola digitalizácia celého objektu dreveného kostolíka v expozícii ľudovej architektúry a bývania (skanzene) a jeho vnútorného vybavenia, ktorá prebiehala v máji a júni minulého roka.

Hlavným cieľom digitalizácie je zapojiť pamäťové a fondové inštitúcie do jednotnej platformy uchovávaní, dlhodobej archivácie a sprístupňovania informačného potenciálu zbierok hmotného i nehmotného kultúrneho dedičstva. Takto digitalizované múzejné zbierky sú využiteľné na ďalšie vedecké zhodnocovanie, vzdelávanie, kultúrny relax či reprezentáciu a propagáciu krajiny doma i v zahraničí. Široká verejnosť bude mať prístup k verejným údajom o zbierkach múzea cez centrálny katalóg múzeí SR – CEMUZ. Tu budú prístupné aj zobrazenia – objektové panorámy zbierkových predmetov.

PhDr. Ivana Strakošová

Unikátne kolomyjské kraslice natrvalo v Humennom

V dňoch 12. 3. – 30. 4. 2015 sa vo Vihorlatskom múzeu v Humennom konal 23. ročník prezentačno-súťažnej medzinárodnej výstavy Karpatská kraslica 2015. V aktuálnom ročníku sa výstavy kraslíc zúčastnila takmer stovka autorov zo Slovenska, Ukrajiny a Poľska. Na základe medzinárodnej spolupráce s Národným múzeom ľudového umenia Huculščiny a Pokuttja v Kolomyji na Ukrajine boli na výstave prezentované kolekcie dvanástich súčasných autoriek z ukrajinského regiónu Ivano-Frankivsk. Múzeum v Kolomyji a Vihorlatské múzeum si navzájom darovali do zbierkových fondov kraslice reprezentujúce príslušné regióny pôsobenia.

Na základe medzinárodnej spolupráce s Národným múzeom ľudového umenia Huculščiny a Pokuttja v Kolomyji na Ukrajine boli na výstave prezentované kolekcie dvanástich súčasných autoriek z ukrajinského regiónu Ivano-Frankovsk. Múzeum v Kolomyji a Vihorlatské múzeum si navzájom darovali do zbierkových fondov kraslice reprezentujúce príslušné regióny pôsobenia.

Historické mesto Kolomyja sa nachádza v Ivanofrankovskej oblasti západnej Ukrajiny pri rieke Prut. Kolomyjská zbierka kraslíc pochádza zo špecializovaného Múzea kraslíc, ktoré je svojim za-

meraním jediné na svete. Múzeum bolo založené v roku 2000 a je považované za jeden z divov Ukrajiny. Jeho symbolom je trinásť metrov vysoký objekt v podobe zdobenej kraslice. Múzeum v súčasnosti vystavuje takmer trinásťtisíc kraslíc z Ukrajiny a iných krajín sveta.

Prevažná časť vystavovaných exponátov prezentuje tradičné techniky zdobenia ukrajinských kraslíc – „pysanok“ so zašifrovanými kódmi symbolov, hieroglyfov, malieb a farieb. Význam zakódovaných symbolov – večného života, slnka a Ježiša Krista je dodnes nemenný a v súčasnosti čiastočne rozšifrovaný. Okrem zhromažďovania kraslíc, ktoré sa v Kolomyji začalo takmer pred sto rokmi, sa múzeum ako jediné zaoberá aj ich reštaurovaním a konzerváciou.

Múzeum kraslíc v Kolomyji

Spätné pohľady do histórie

Grécko na úsvite dejín

Výstava zo súkromnej zbierky Jána Hertlíka oboznamuje návštevníkov s pozoruhodným časovým úsekom dejín starovekého Grécka. Prezentuje obdobie od neolitu okolo roku 7000 pred Kristom až do rozpadu mykénskej kultúry okolo roku 1100 pred Kr.

Jednotlivé exponáty (repliky originálov) reprezentujú všetky druhy umenia kykladskej, minojskej a mykénskej kultúry starovekého Grécka, doteraz objavené v egejskej oblasti. Výstava vo Vihorlatskom múzeu potrvá do 31. júna 2015.

Haló, tu vynález

Cesta od historicky prvého telefónu k dnešným inteligentným smartfónom trvala takmer jeden a pol storočia. Bola turbulentná a technicky i dizajnovovo veľmi zaujímavá. Dňa 13. marca 1876 sa uskutočnil prvý telefonicky hovor z už patentovaného aparátu na telefonický prenos hlasu a ďalších zvukov. Jeho autorom bol škótsky vynálezca Alexander Graham Bell. Avšak v roku 2002 priznala Snemovňa reprezentantov Spojených štátov amerických prvenstvo z roku 1860 talianskemu vynálezci Antoniovovi Meuccimu.

Napriek komplikovanosti v otázke uznania vlastníctva patentu pre zhotoviteľa prvého telefónu v dejinách ľudstva, samotný vynález telefónu od prvého dňa zmenil svet. Akoby sa okamžitým tele-

fonickým spojením časopriestor zmenšil a skrátil a pôvodné telefóny sa tým dnešným už vôbec nepodobajú. Prvé kľukové telefóny, telefóny s rotačným číselníkom a neskôr tlačidlové aparáty z konca minulého storočia sú popri súčasných mobilných telefónoch zväčša iba nostalgickou spomienkou v zbierkach múzeí a zariadených zberateľov.

Pre svojich návštevníkov pripravilo Vihorlatské múzeum v priestoroch umeleckohistorickej expozície výstavu telefonických prístrojov a telekomunikačnej techniky z obdobia druhej polovice dvadsiateho storočia. Exponáty pochádzajú zo zbierok Vihorlatského múzea v Humennom a zbierkového fondu Slovenského technického múzea v Košiciach.

(VM)

Prvá svetová vojna – boje v Karpatoch 1914 – 1915

Štáto výročie vypuknutia prvej svetovej vojny si Vihorlatské múzeum v Humennom v spolupráci s Klubom vojenskej histórie Beskydy pripomenulo rozsiahlou múzejnou výstavou Prvá svetová vojna – boje v Karpatoch 1914 – 1915.

Kľúčovým motívom k príprave tejto výstavy bola skutočnosť, že počas 1. svetovej vojny bolo v rámci terajšieho Slovenska mesto Humenné spolu s ďalšími mestami (Snina, Medzilaborce, Stropkov, Svidník a Bardejov) a obcami severovýchodnej časti Slovenska jediným územím, ktorým prechádzal front a kde sa odohrávali krvavé boje. Ostatné územia Slovenska boli pred bojmi ušetrené.

V danej súvislosti je však potrebné zdôrazniť, že v žiadnom prípade nešlo o nevýznamnú regionálnu epizódu. V konče-

• udalosti regiónu • udalosti regiónu •

nom dôsledku táto unikátna vojenská operácia s veľkými vojenskými zoskupeniami v náročnom teréne Karpát nielenže zásadne ovplyvnila vývoj na východnom fronte, ale aj výrazne vplývala na ďalší politický a spoločenský vývoj v celoeurópskom kontexte.

Výstava pozostávala zo stoviek dobových fotografií, odborných textov, písomných a filmových archívnych dokumen-

tov. Veľkú pozornosť pútal aj niekoľko desiatok originálnych trojrozmerných a dvojrozmerných predmetov z tohto pohnutého obdobia. Expozičné stvárnenie na vyše dvesto metrov štvorcových výstavnej plochy prezentovalo počiatočné štádium vypuknutia prvej svetovej vojny, priebeh bojov v Karpatoch na prelome rokov 1914 – 1915 a tragické vojnové dozvuky s vojnovými škodami a cintorínmi.

Mgr. Vasil Fedič

HUMENSKÝM KAŠTIEĽOM KRÁČA

Dejiny humenského kaštieľa sú spojené s rodom Drugeth pôvodne pochádzajúcej z francúzskeho šľachtického prostredia. Do Humenného uviedol svoj rod začiatkom 14. storočia Filip Drugeth, neskorší spišský a abovský župan, kráľovský pokladník a palatín. Ako spojenec novokoronovaného kráľa Karola Roberta z Anjou, získal v roku 1317 za verné služby okrem iných majetkov aj mestočko Humenné so stredovekým hradným sídlom.

Drugethovia patrili vo vtedajšom Uhorsku majetkovo i politicky k vplyvným rodom. Už koncom 15. storočia spravovali z Humenného svoje majetky v Zemplínskej, Abovsko-novohradskej, Šarišskej a Užskej stolici. Humenské hradné sídlo malo v tom čase charakter jednoduchej blokovej stavby obohanej vodnou priekopou s padacím vstupným mostom na južnej strane.

Stredoveký vodný hrad po nájazdoch Betlenovych vzbúrencov v roku 1619 do základov vyhorel. Hradný pán Juraj III. Drugeth, župan Zemplínskej a Užskej stolice, rytier zlatého rúna, tajný radca jeho cisárskeho veličenstva a komorník, krátko na to vo veku 37 rokov dňa 21. júna 1620 v Poľsku zomiera. Pozornosť k rodovému sídlu obrátil Gabriel I. Drugeth, jeden zo siedmich detí Jána VII. Drugetha a Kristíny Zápoľskej, v tom čase uhorský palatín. Jemu historici pripisujú iniciovanie prestavby hradu do kaštieľskej podoby. Ďalšie zdroje pripisujú autorstvo Jurajovi III. Drugethovi a jeho synovi Jánovi X. Drugethovi.

Od roku 1619 začalo drugetovské sídlo s určitou nadobúdať podobu rozľahlého renesančného štvorkrídlového objektu s ústredným dvorom a nárožnými vežami. Na prízemí a poschodí boli vystavané otvorené arkády s obvodovou sgrafitovou výzdobou. Zdobenie sa nachádzalo aj na múroch ukončených strešnou atikou. Obytné a reprezentačné miestnosti boli situované do arkádového nádvorja. Bezpečnosť sídla zabezpečovali nárožné veže. V roku 1646 sa uvádzajú dve, smerovali ku Kudlovciam a do centrálnej časti mesta. Kudlovská veža napriek obrannej zámeru slúžila v roku 1654 obytným účelom. Kaštieľ bol zastrešený vy-

še 150 tisíc šindľami. V tom istom roku vybudovali Drugethovia v severovýchodnej časti kaštieľa kaplnku zasvätenú Panne Márii. V rokoch 1674 – 1676 boli dokončené vnútorné kaštieľske arkádové chodby a objekt bol opäť opatrený vodným kanálom. Uprostred južného krídla sa vypínala veža s padacím mostom a vstupnou bránou s podjazdom.

V roku 1684 kaštieľ počas Thökölyho povstania vyhorel. Majiteľ hradu Zigmund II. Drugeth, pravuk Juraja III. Drugetha, zomiera ako posledný mužský potomok rodu. Drugethovské majetky i humenský kaštieľ obsadili povstalci. Rodinné panstvo získali Drugethovia až po potlačení povstania na základne donácie Leopolda I. v roku 1702. Novými vlastníkami humenského kaštieľa sa stávajú Zigmundove dcéry – Júlia Terézia s manželom Václavom Althanom a Klára s manželom Petrom Zichym.

V tom čase boli na objekte zamurované renesančné arkády, na južnej strane sídla bol pristavaný balkón. Časť plochej strechy ukončenej atikou bola nahradená kupolovitou strechou. Napriek zložitej hospodárskej situácii na Hornom Zemplíne bol kaštieľ v Humennom opísaný Matejom Bellom na začiatku 18. storočia ako: „...okrášlený, že sotva sa našiel rovnaký široko-d'aleko. V obvode má dĺžku 400 dvojkrokov. Jeho samotnú strechu prečnieva zvonku cimburie, ktoré je vytesané dookola hradu. Ono samo nezakrýva vnútrajšok, ale ozdobuje vonkajší vzhľad. Dvor je ozdobený na všetkých stenách pergolami a chodbami, ktorými sa prichádza k izbám, komnatám a solidným bytom. Všetko je ozdobené vykladanými povalmi a vy-

klenkami, v ktorých sú okná na spôsob dverí. Všetko je okrášlené nádhernými stenami...“.

K ďalšej del'be rodového panstva dochádza v roku 1726 po smrti Petra Zichyho. Humenské sídlo pripadá jeho trom deťom. Ftantišek Zichy, neskorší biskup, sa vzdal vlastníctva, Anna Mária s manželom Františkom Csákyim a Terézia s manželom Jozefom Gottardom Vandernath obývali kaštieľ súčasne.

Stavebné zásahy oboch grófskych rodín do architektúry kaštieľa spôsobili narušenie architektonickej štruktúry a štýlovej jednoty stavby. Na pravej strane

kaštieľa ponechali Vandernathovi pôvodný vzhľad s rovnou strechou, hradnou vežou a autentickou atikou. Ľavá strana kaštieľa bola Csákyovcami prebudovaná a zastrešená lomenou šindľovou strechou. Predné a zadné postrované veže boli ukončené kupolovitými strechami.

V druhej polovici 18. storočia mala panstvom užívaná obytná časť kaštieľa štrnásť obývacích a reprezentačných miestností. V roku 1787 získala budova vďaka Štefanovi Csákyimu, synovi Anny Márie Zichyovej a Františka Csákyho, jednotný vzhľad. Štefan Csáky s manželkou Ju-

lianou Erdődyovou prestavali kaštieľ do podoby barokového sídla. V strede priečelia vznikol veľký barokový rizalit ukončený zvlínenou krivkou. Vnútorne nádvorie obklopovali arkády a chodby smerujúce do izieb s trámovými stropmi. V areáli kaštieľa pribudli ďalšie hospodárske budovy, skleníky so zeleninou, citrusmi a exotickými rastlinami. Obe grófske rodiny vystavali v rozľahlých kaštieľských záhradách módne parky s letohrádkami. Vý-

HISTÓRIA SIEDMICH STOROČÍ

raznými zmenami prešla predovšetkým interiérová výzdoba. Gróf Štefan Csáky financoval nákladnú umeleckú výzdobu prízemnia južného a západného krídla, kde vznikli nádherné iluzívne nástenné a stropné maľby, ktoré sa zachovali dodnes.

V roku 1728 sobášom Etely Szapáry a Karola III. Andrásyho z betliarskej vetvy sa csákyovské dedičstvo spojilo s významným sedmohradským rodom Andrásy.

Humenské panstvo spravoval v polovici 19. storočia Karolov najmladší vnuk Aladár, ktorý prebudoval kaštieľ do podoby pseudobarokového slohu. Jeho syn Alexander, poslanec Uhorského snemu, s manželkou Máriou Angelikou Esterházy kaštieľ obývali a ďalšou prestavbou zmenili domácky typ sídla do pseudofory francúzskeho barokového kaštieľa. Väčšina pôvodných renesančných prvkov sa stavebnými zásahmi však potlačila.

Začiatkom 20. storočia boli už náročné veže pretvorené na bočné rizality. Z pôvodného vstupného portálu vznikol štvorcový rizalit s bohatým barokovým členením. Objekt bol zastrešený jednotnou manzardovou strechou, nad ri-

zalitmi riešenou na spôsob skosených stanových striech, čím celý objekt nadobudol architektonickú jednotnosť. Vo vnútornom dvore sa zamurovaním renesančných arkád vytvorila priebežná chodba. V centrálnej časti južného krídla bolo vybudované mohutné reprezentačné halové schodište obložené vyrezávaným drevom. Upravená bola dvojpodlažná miestnosť veľkej knižnice s 30 000 zväzkami a cenný drugethovsky-andrásyovský archív. Interiér kaštieľa bol obohatený mohutnými krbmi a výzdobným štukovaním

stropov v miestnostiach a nad schodišťom. Smerom k mestu bol pred kaštieľom vytvorený francúzsky park, vo východnej časti sa nachádzal anglický park s rybníkom. Vstup do kaštieľa a parku zdobili plastiky leva a levice. Na podstavcoch pred kaštieľom ich dopĺňali rodový erb Andrásy a mestský erb.

V auguste 1914 v kaštieli sídlil vojenský lazaret. Do druhej svetovej vojny kaštieľ udržiaval a upravoval jeho posledný majiteľ gróf Alexander Andrásy.

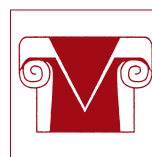
Dlhá cesta ku kultúrnej pamiatke

Počas druhej svetovej vojny bol kaštieľ niekoľkokrát poškodený a neskôr aj vyrabovaný. Na prelome rokov 1945/1946 sa podľa záznamov kúril knihami z kaštieľskej knižnice. Skazu kaštieľa završil požiar z 28. júna 1947, ktorý zachvátil celú strechu a po prevaleňí povaly bolo poškodené aj poschodie kaštieľa. Požiar zničil obrazy, dobový mobiliár i výzdobu.

Vyplienený objekt sa stáva vlastníctvom československého štátu v správe Národnej kultúrnej komisie pre Slovensko. Po vojne sa v objekte kaštieľa nachádzali Národná kultúrna komisia, Oblastná úradovňa Poľnohospodárskeho archívu, Vyššia lesnícka škola, Ruské gymnázium. Prvé záchranné práce sa v objekte začali v roku 1951 a 1952, keď na chodbe severného traktu boli vymenené poškodené pieskovcové dlaždice. Potom, čo objekt prešiel v roku 1952 do užívania vojenskej správy, bol kaštieľ 24. apríla 1963 vyhlásený a zapísaný v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR za národnú kultúrnu pamiatku.

S úplnou rekonštrukciou budovy sa začalo v roku 1964. Trvala sedem rokov a prein-

vestovaných bolo takmer osem miliónov korún. Po jej dokončení sa užívateľmi stali Okresná knižnica a Vlastivedné múzeum. Kaštieľ mal slúžiť múzeu, knižnici, hudobnej škole a vinnáreňi zriadenej v pivničných priestoroch. V osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch pokračovali v severovýchodnej časti objektu stavebné práce zamerané na odvlhnutie muriva a úpravu nádvorja, opravená bola drevená dlažba v prejazde a zrekonštruovaná dlažba terasy.

Vihorlatské múzeum v Humennom v druhej polovici deväťdesiatych rokov pristúpilo k obnove balustrových pa-

rapetov pred hlavným vstupom do kaštieľa, opravám vlnitých fasád a komínových telies a k rozsiahlym prácam statického zabezpečenia zvyšných trhlín juhozápadnej veže kaštieľa.

Obnova pôvodnej stredovekej studne na nádvorí kaštieľa, stavebná a reštaurátorská rekonštrukcia interiéru a vonkajších fasád kaštieľa v prvom desaťročí 21. storočia odštartovali zámer správcu objektu Prešovského samosprávneho kraja – prinavrátiť kaštieľu pôvodnú podobu poslednej historickej prestavby a zachovať hodnotu kultúrnej pamiatky budúcim generáciám.

V roku 2008 sa začala náročná rekonštrukcia kaštieľa zameraná na obnovu technickej infraštruktúry a odstránenie statických porúch. Jej druhá etapa v reštaurátorskom režime sa projektovo začala v roku 2012 a stavebno-reštaurátorské práce prebiehajú v sezóne 2015. Prácam predchádzal rozsiahly reštaurátorský výskum. Výskum v rokoch 2010 – 2011 a návrh na reštaurovanie národnej kultúrnej pamiatky fasád kaštieľa spracoval Mgr. Peter Gomboš, akademický maliar-reštaurátor a akademický sochár Martin Kutný. Predmetom reštaurovania sú všetky fasády štvorkrídľového kaštieľa, oprava kamenných prvkov a vytvorenie už neexistujúcich ostiení a šambrán otvorov, obnova strechy a krovu, oprava a výmena okien, malého balkóna na východnej fasáde a balkóna na vnútornom nádvorí, oprava podláh na západnej terase a výmena vstupnej brány. Vyústením týchto prác bude zachovanie funkčnosti, vzhľadu a štatútu historickej budovy.

Mgr. Vasil Fedič

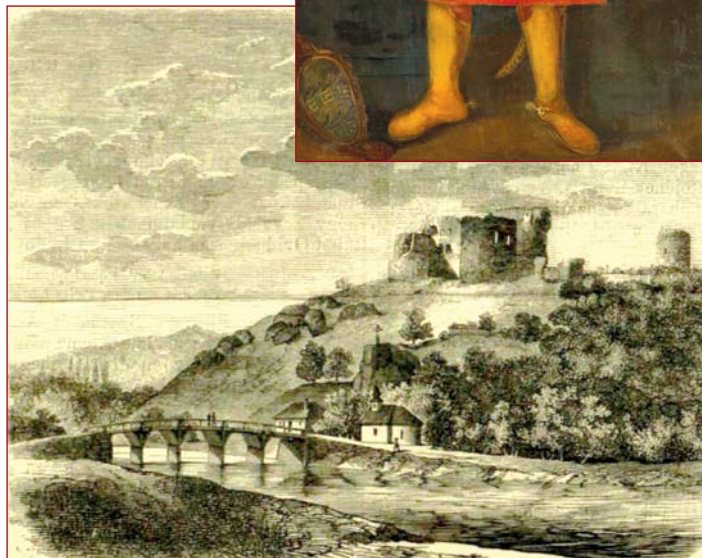

Historické a prírodné zaujímavosti severovýchodného Zemplína

Drugethovci na hrade Čičva

Rod Drugethovcov z Humenného vlastnil okrem hradov Brekov a Jasenov aj neďalekú Čičvu. Hrad Čičva bol vďaka svojej strategickej polohe v priebehu 13. storočia súčasťou pohraničného pevnostného systému Zemplínskeho komitátu a až do svojho zburania v roku 1711 plnil strážnu funkciu v priesmyku Poľská brána, „na križovatke“ diaľkových ciest spájajúcich Vranov a Humenné a na ceste vedúcej od Sárospataku cez Stropkov na sever do Poľska. Zároveň bol správnym centrom feudálneho panstva, ku ktorému patrilo vyše 60 dedín. Za Drugethovcov bol na hrade uložený archív Zemplínskej stolice a konali sa tu aj stoličné zhromaždenia zemplínskej šľachty.

Drugethovci sa v súvislosti s hradom Čičva prvýkrát spomínajú v prvej polovici 16. storočia, kedy Štefan Drugeth na hrad utiekol pred svojim bratom Františkom. Niektorí historici práve na základe tejto udalosti a pravdepodobne vychádzajúc aj zo staršieho diela zemplínskeho historika Antona Szirmayiho uvádzajú, že Štefan Drugeth Čičvu od roku 1527 vlastnil. V tom čase však hrad Čičva, na základe dedičskej zmluvy z roku 1523, patrilo Andrejovi Báthorymu, manželovi Kristíny Rozgonyiovej, dcéry posledného mužského potomka tohto rodu Štefana Rozgonyiho. Z toho vyplýva, že Štefana Drugetha v tom čase na hrade Čičva Andrej Báthory iba prichýlil. Dôvodom mohli byť aj ich príbuzenské vzťahy. Štefan Drugeth mal za manželku Kláru Báthoryovú a jeho brat Anton bol ženatý s Annou Báthoryovou.

Drugethovci mohli časť majetkov panstva Čičva získať až manželstvom Štefana Báthoryho (1555 – 1605) s Eufrozínou Drugethovou, ktoré však zostalo bezdetné. Čičvu preto zdedila Štefanova sestra Alžbeta Báthoryová. Hrad Čičva sa stal majetkom ro-

du Drugethovcov až keď ho Alžbetina dcéra Katarína Nádasdyová priniesla do manželstva s Jurajom Drugethom ako veno. Ich svadba sa konala 6. januára 1610 v Čachticiach.

Juraj Drugeth (1583 – 1620) patrilo medzi najvýznamnejšie osob-

nosti svojho rodu. Bol užším a zemplínskym županom, rytierom Rádu zlatej ostrohy, krajinským sudcom, magistrom kráľovských pohárikov, kráľovským radcom a komorníkom kráľa Mateja II. V bitke pri Humennom 23. novembra 1619 porazil Juraja I. Rákóczyho, čím prinútil Gabriela Bethlena, aby sa zriekol obliehania Viedne a to následne viedlo k podpísaniu mieru v Mikulove 7. januára 1622 a ukončeniu Bethlenovho povstania.

Juraj Drugeth mal s manželkou Katarínou Nádasdyovou dve dcéry a syna Jána, ktorý sa zapojil do potlačenia protihabsburského povstania vedeného Jurajom I. Rákóczym. Jánov vnuk Žigmund bojoval na strane kráľa v povstaní proti Imrichovi Thökölymu. V priebehu roka 1684 Imrich Thököly postupne obsadil Žigmundove hrady Užhorod, Čičvu a Trebišov a Žigmunda uväznil v Košiciach. V tom čase, pravdepodobne pričinením kurucov, vyhorel aj hrad Čičva. Historici sa domnievajú, že Žigmunda Drugetha v Košiciach na príkaz Imricha Thökölyho sťali. Podľa Štefana Lenčiča sa v denníku gróffy Terézie Keglevičovej nachádza zápis, ktorý hovorí o tom, že sa Žigmundovi z väzenia podarilo ujsť a zomrel až po ťažkej chorobe 19. apríla 1684 v Užhorode. Keďže po sebe Žigmund nezanechal žiadneho mužského potomka, ale iba päť dcér, rod Drugethovcov ním vymrel po meči.

Mgr. Ľudmila Tirpaková

Kamenné gule z mora Tethys

Flyšové pásmo Karpát tvorí na území severovýchodného Slovenska základný a dominantný prvok Karpatskej sústavy. Sú to usadeniny dnes už neexistujúceho mora Tethys, ktoré vznikli koncom druhohôr a v tret'ohorách v hĺbke až 5 000 m. V ich stav-

be preto prevládajú iba pieskovce, ílovcy a zlepence. Pri vrásnení Álp a Karpát poskytli tieto usadeniny v našej oblasti základ pre vytvorenie Bukovských vrchov, Laboreckej i Ondavskej vrchoviny a časti Beskydského predhoria.

Geologické formácie týchto striedajúcich sa flyšových vrstiev pôsobia v prírode celkom fádne – dlhotrvajúcou eróziou sú zarovnané celé pohoria bez skalných útvarov. Miestami sa však v rôznych odkryvoch vyskytuje náznakovitá guľovitá odlučnosť pieskovcových vrstiev. Možnosť študovať tieto javy je aj neďaleko Humenného pri obci Ohradzany, kde sa nachádzajú dva odkryvy na ťažbu piesku z rozpadávajúceho sa pieskovca. Podobný lom sa nachádza aj pred Košarovcami. Z geologického hľadiska sú to kremenno-drobové pieskovce strihovského súvrstvia magurského príkrovu Vonkajších flyšových Karpát s množstvom kamenných guľí rôznej veľkosti. V mimoriadne veľkej škále tvarov nachádzame – od pravidelných guľovitých po oválne, niekedy sú obidve poglobule valcovito „odsadené“, často vidno „špicovité“ narastanie na póloch guľe, dokonca sa našla aj „dvojguľa“. Podľa odborníka geológa Ing. Zeca ide o normálny proces, kedy z blokovej odlučnosti pieskovca vznikne zvetrávaním sekundárna guľovitá odlučnosť. **Ing. Vladimír Thomka**

tradičnej ľudovej kultúre s roľníckym zameraním nachádzame dodnes prvky uchovávaného pastierskeho umenia. Jeho najrozšírenejším odvetvím je zvonárstvo. Ako domácka remeselná výroba sa uplatňovalo v období rozvinutého chovu oviec a dobytká hlavne na Orave, Pohroní, v Turci, Liptove a Gemeri. Od začiatku 20. storočia remeslo upadá. Najvýznamnejší zvonári pochádzali už od 16. storočia z okolia Jelšavy. Zvonce sa využívali predovšetkým pri chove hospodárskych zvierat, pričom ich zvuk mal signalizovať polohu a rozloženie stáda. Radia sa k samoznejúcim ľudovým hudobným nástrojom. V niektorých prípadoch sa dodnes ich signálna funkcia uplatňuje.

Pastierske zvonce

Zvonec tvorí plášť v tvare lievika a v ňom zavesené srdce. Zvuk vzniká údermi srdca o plášť. Podľa materiálu a postupu výroby sa zvonce delia na liatinové (spie-

žovce), plechové a drevené. Liate zvonce sa vyrábali zo spiež (zliatiny medi a cínu), neskôr z mosadze. Plechové zvonce sa vyrábali zo železného alebo mo-

sadného plechu. Po vystrihnutí plechu sa zvon zaobľoval kladivom do požadovaného tvaru. Postupným kovaním sa docielilo požadované ladenie zvonca. Rozličné druhy zvoncov sa používali podľa druhu pasených zvierat a typu požadovanej signalizácie.

V areáli skanzenu vystavuje Vihorlatské múzeum kolekciu takmer päťdesiatich pastierskych plechových zvoncov a spiežovcov rôznych typov a veľkostí. Popri dvadsiatiach piatiach zvoncoch zo zbierok Vihorlatského múzea z lokality Čertižného, Sniny a Kamenice nad Cirochou, tvorí vystavovanú kolekciu aj dvadsať zapožičaných zvoncov zo zbierok múzea v Trebišove.

Mgr. Jozef Fundák

Múzeum ukončilo opravy striech objektov v skanzene

Uplynulých piatich rokoch sa vďaka finančnej podpore Ministerstva kultúry SR podarilo Vihorlatskému múzeu opraviť strechy na deviatich objektoch tradičnej architektúry v Expozícii ľudovej architektúry a bývania (skanzen) Vihorlatského múzea v Humennom. V roku 2014 bola ukončená posledná piata etapa opráv. Prvá strešná rekonštrukcia slamenej strechy prebiehala v roku 2010 na objekte obytno-hospodárskeho domu z Kalnej Roztoky. V roku 2011 bola opravená šindľová strecha obytno-hospodárskeho domu z Výravý a sýpka s pivnicou z Ruskej Volovej. Rozsiahlejšia rekonštrukcia prebiehala v roku 2012 na objekte obytného domu s vodným mlynom z Vyšnej Jablonky. Najnáročnejšie a najdlhšie trvajúce práce prebiehali v roku 2013 na objekte dreveného kostolíka sv. Michala archanjela z Novej Sedlice. Oprava pôvodnej šindľovej strechy predstavovala rekonštruovanú plochu s rozlohou 450 m². Práce prebiehali vo výške do osemnástich metrov nad zemou.

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

V poslednej etape boli ukončené rekonštrukčné práce na objektoch obytno-hospodárskych domov z obcí Nechválava Polianka a Olšiniov a sýpky s pivnicou z Výravý.

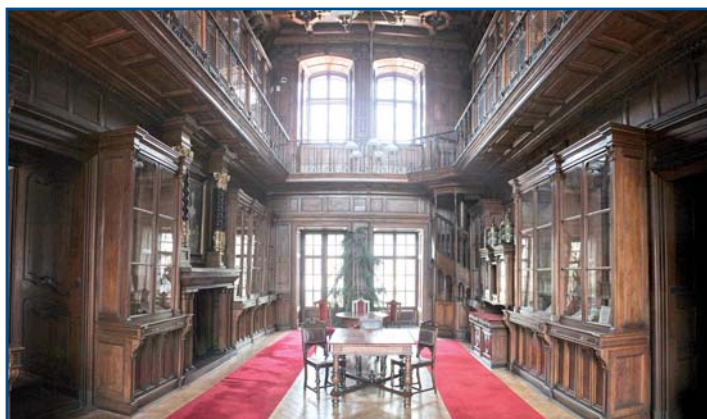
Celkovo bola na siedmich objektoch vymenená šindľová krytina. Slamenou strechou boli prekryté obytno-hospodársky dom z Kalnej Roztoky a senník (oboroh). Pri opravách bolo spotrebovaných 1 115 m² šindľovej krytiny a 245 m² slamenej krytiny.

Poškodené strechy ohrozovali nielen samotné stavby, ale aj zbierkové predmety umiestnené v interiéroch. Opravou striech sa odstránilo riziko ďalšieho poškodzovania a zvýšila sa atraktivnosť celej expo-

zície. Práce boli realizované dodávateľsky, pričom projekty zahŕňali demontáž súčastí striech (krytina, strešné laty, poškodené časti krovu a pod), dodávku materiálu, montáž nových častí striech a ďalšie aktivity súvisiace s realizáciou projektov. Náklady na strešné opravy objektov v skanzene dosiahli výšku 198 940,40 eura. Dotácie z Ministerstva kultúry Slovenskej republiky činili 167 960 eur.

Mgr. Jozef Fundák

Pozvanie do expozícií Vihorlatského múzea v Humennom

Unikátna umelecko-historická expozícia s pôvodným mobiliárom, dobovými doplnkami a výzdobou, predstavuje bytovú kultúru šľachty od renesancie po 20. storočie.

V pôvodnej kaštieľskej kaplnke Panny Márie jestvujúcej od roku 1654 a v príslušných priestoroch je inštalovaná sakrálna expozícia.

Súčasná podoba prírodovednej expozície ponúka pohľad na zástupcov hmyzu, vtákov a cicavcov rozmanitej fauny severovýchodného Slovenska.

Expozícia ľudovej architektúry a bývania (skanzen) reprezentuje rázovitú ľudovú bytovú a hospodársku architektúru východokarpatského regiónu. Dominantnou stavbou areálu je drevený kostolík – „cerkov“ sv. Michala Archanjela z roku 1864 s barokovým ikonostasom z polovice 18. storočia.

GPS súradnice: kaštieľ: N 48 56.324 E 21 54.449
skanzen: N 48 56.406 E 21 54.504

Adresa: Vihorlatské múzeum v Humennom
Námestie slobody č. 1
066 18 Humenné
Telefón: +421 57 7752240
Fax: +421 57 7752240
e-mail: sekretariat@muzeumhumenne.sk
web stránka: www.muzeumhumenne.sk

Program MDM 24. 5. 2015

PROGRAM V KAŠTIELI

14.00 – 18.00 hod.

Prehliadka expozícií a výstav:

Umelecko-historická expozícia
Sakrálna expozícia
Prírodovedná expozícia

Výstavy:

Grécko na úsvite dejín
Haló, tu vynález (dobové telefóny)

PROGRAM V SKANZENE

14.00 – 18.00 hod.

Prehliadka expozície

Pastierske zvonce (výstava)
Tradičné remeslá (ukážky)
Pozorovanie Slnka v skanzene
s Vihorlatskou hviezdárňou v Humennom

14.30 hod.

Pravoslávna bohoslužba v kostolíku
sv. Michala Archanjela

16.00 hod.

Folklorný súbor Čerhovčan z Bardejova
Folklorná skupina Udavčane z Udavského

Celodenná vstupenka:

Kaštieľ: dospelí 3 € / deti 1€
Skanzen: dospelí 3 € / deti 1€

Tešíme sa na Vašu návštevu

NÁVŠTEVNÉ HODINY

Počas sezóny: od 1. mája do 31. októbra

EXPOZÍCIE A VÝSTAVY V BUDOVE KAŠTIEĽA

Pondelok – Piatok 09.00 – 17.00 hod.
Sobota – Nedeľa 14.00 – 18.00 hod.

EXPOZÍCIA ĽUDOVEJ ARCHITEKTÚRY A BÝVANIA

Pondelok – Nedeľa 09.00 – 18.00 hod.

Mimo sezóny od 1. novembra do 30. apríla

VÝSTAVY V BUDOVE KAŠTIEĽA

Pondelok – Piatok 09.00 – 17.00 hod.
Sobota – Nedeľa zatvorené

EXPOZÍCIE V BUDOVE KAŠTIEĽA A SKANZEN

otvorené len pre vopred ohlásené návštevy (min. 5 osôb)

